

CONSIDERAȚII PRIVIND EXECUTAREA MĂSURII PREVENTIVE A ARESTULUI LA DOMICILIU. MODIFICĂRI INTERVENITE ÎN CONȚINUTUL MĂSURII. ASPECTE JURISPRUDENȚIALE

(CONSIDERATIONS ON THE ENFORCEMENT OF THE PREVENTIVE MEASURE OF HOUSE ARREST: AMENDMENTS TO THE CONTENT OF THE MEASURE AND JURISPRUDENTIAL ASPECTS)

Gabriela Nicoleta CHIHAIĂ*

Abstract

Arestul la domiciliu, măsură preventivă privativă de libertate, a fost introdus în legislația procesual penală română prin adoptarea Codului de procedură penală intrat în vigoare la data de 01.02.2014, urmărindu-se lărgirea posibilităților de individualizare a măsurilor preventive. Este reglementat de dispozițiile art. 218-222 Cod procedură penală, putând fi dispus în aceleași condiții ca și măsura arestării preventive, ca expresie a principiului proporționalității oricărei măsuri preventive cu gravitatea acuzației aduse unei persoane, precum și a principiului necesității unei astfel de măsuri pentru realizarea scopului legitim urmărit prin dispunerea sa. Prin conținutul său, arestul la domiciliu se apropie însă și de măsura controlului judiciar, în anumite circumstanțe, diferențele fiind reduse. Prezenta lucrare urmărește să analizeze arestul la domiciliu din perspectiva executării conținutului său, prin raportare la dreptul inculpatului de a părăsi locuința în care execută această măsură preventivă, prin prezentarea unor spețe în care s-a încuviințat părăsirea domiciliului fie pentru o perioadă scurtă de timp, pentru rezolvarea unor situații concrete, fie pentru perioade mai îndelungate, pentru prezentarea la școală sau la locul de muncă. Sunt evidențiate, în acest context, aspecte cu care se confruntă practica judiciară atunci când se solicită încuviințarea părăsirii domiciliului de către inculpat. Deopotrivă, este pusă în discuție înlăturarea de facto a caracterului privativ de libertate atunci când instanțele permit inculpatului părăsirea locuinței pe durate lungi de timp, ce determină ca măsura arestului la domiciliu să devină aproape lipsită de conținut, fiind foarte asemănătoare în aceste cazuri de măsura controlului judiciar.

Cuvinte cheie: arest la domiciliu, executarea măsurii preventive, conținut, părăsirea domiciliului, obligații, durată

Abstract

House arrest, a liberty-depriving preventive measure, was introduced into Romanian criminal procedural law by the adoption of the Criminal Procedure Code, which entered into force on February 1, 2014, with the purpose of expanding the possibilities for the individualization of preventive measures. It is regulated by Articles 218–222 of the Criminal Procedure Code and may be ordered under the same conditions as the preventive measure of pretrial detention, as an expression of the principle of proportionality between any preventive measure and the seriousness of the accusation brought against a person, as well as of the principle of necessity of such a measure for achieving the legitimate aim pursued

*Lecturer PhD., "Transilvania" University of Brașov (Romania), Faculty of Law. Judge, Brașov Court of Appeal.

by its imposition. By its content, house arrest also approaches the preventive measure of judicial supervision, the differences between the two measures being, in certain circumstances, limited. The present paper aims to analyze the preventive measure of house arrest from the perspective of the enforcement of its content, by reference to the defendant's right to leave the residence in which the measure is enforced. To this end, the study examines relevant case law in which authorization was granted for leaving the residence either for short periods of time, for the purpose of resolving specific situations, or for longer periods, in order to attend school or to carry out professional activities. In this context, the paper highlights the issues encountered in judicial practice when requests are made for authorization to leave the residence by a defendant subject to house arrest. At the same time, the study addresses the de facto removal of the liberty-depriving character of house arrest in situations where courts allow the defendant to leave the residence for extended periods of time, which results in the preventive measure becoming almost devoid of substantive content and, in such cases, very similar to the preventive measure of judicial supervision.

Keywords: house arrest, preventive measure, enforcement of the measure, content of the measure, leaving the residence, obligations, duration

Arestul la domiciliu – măsură preventivă privativă de libertate

În vederea desfășurării normale a procesului penal și a realizării scopului său, se poate ivi necesitatea folosirii unor mijloace de constrângere împotriva inculpatului, prin care să fie împiedicată obstrucționarea de către acesta a urmăririi penale și a judecății sau sustragerea de la executarea pedepselor și a celorlalte sancțiuni de drept penal.

Măsurile preventive sunt măsuri procesuale care pot fi luate de organele judiciare în cursul desfășurării procesului penal. Aceste măsuri se împart în: măsuri preventive privative de libertate (reținerea, arestul la domiciliu și arestarea preventivă) și măsuri preventive restrictive de libertate (controlul judiciar, controlul judiciar pe cauțiune).

Prin Codul de procedură penală intrat în vigoare la data de 01.02.2014, a fost introdus și în legislația procesual penal română, după modelul celei Codului de procedură al Italiei, arestul la domiciliu, scopul fiind de lărgire a posibilităților de individualizare a măsurilor preventive.

Considerat drept măsură preventivă privativă de libertate, arestul la domiciliu este reglementat în dispozițiile art. 218-222 Cod procedură penală român, putând fi dispus în aceleași condiții ca și măsura arestării preventive, ca expresie a principiului proporționalității oricărei măsuri preventive cu gravitatea acuzației aduse unei persoane, precum și a principiului necesității unei astfel de măsuri pentru realizarea scopului legitim urmărit prin dispunerea sa. Prin conținutul său, respectiv obligațiile care pot fi dispuse inculpatului pe durata executării, arestul la domiciliu se apropie și de măsura controlului judiciar. Cu atât mai mult, în situațiile în care inculpatul beneficiază de permisiunea părăsirii domiciliului pe durate mai lungi de timp, spre exemplu pentru urmarea cursurilor școlare sau pentru desfășurarea activităților educative, conținutul celor două măsuri, una privativă de libertate, cealaltă doar restrictivă de drepturi, se aseamănă, diferențele fiind reduse.

Potrivit dispozițiilor art. 218 Cod procedură penală, arestul la domiciliu se dispune de judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 223 (reglementate pentru arestarea preventivă) și măsura este necesară pentru realizarea unui dintre scopurile prevăzute de art. 202 alin. 1 (asigurarea bunei desfășurări a procesului penal, împiedicarea sustragerii inculpatului de la urmărire penală sau de la judecată ori prevenirea săvârșirii unei noi infracțiuni).

Arestul la domiciliu nu poate fi însă aplicat în cazul în care există suspiciunea rezonabilă că inculpatul a săvârșit o infracțiune asupra unui membru de familie sau în cazul în care inculpatul a fost anterior condamnat definitiv pentru infracțiunea de evadare, în primul caz dându-se prevalență drepturilor și protecției victimei, care continuă să rămână în domiciliu, iar întoarcerea inculpatului ar crea condițiile necesare reiterării de către acesta a comportamentului infracțional, iar în al doilea caz, neexistând garanții că acesta va respecta măsura dispusă, cât timp, în trecut a săvârșit acte prin care a evadat din starea legală de reținere sau de deținere.

Ceea ce caracterizează, din punct de vedere al conținutului, măsura preventivă a arestului la domiciliu o reprezintă obligația principală a inculpatului de a nu părăsi imobilul în care locuiește fără încuviințarea organului judiciar, pe o perioadă determinată de timp. Practic, în loc să execute prevenția provizorie de libertate într-un loc de deținere (centru de reținere sau arestarea preventivă din subordinea Ministerului de interne sau într-un penitenciar din subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor), inculpatul execută măsura preventivă în intimitatea domiciliului său.

Ca și obligații auxiliare, menite în special pentru a se realiza supravegherea și controlul inculpatului, dar și pentru a se asigura buna desfășurare a procesului penal, legiuitorul a stabilit, la intrarea în vigoare a măsurii, ca inculpatul, pe durata arestului la domiciliu: să se prezinte în fața organului de urmărire penală, a judecătorului de drepturi și libertăți, a judecătorului de cameră preliminară sau a instanței de judecată ori de câte ori este chemat și să nu comunice cu persoana vătămată sau membrii de familie ai acesteia, cu alți participanți la comiterea infracțiunii, cu martorii ori experții, precum și cu alte persoane stabilite de organul judiciar

Începând cu anul 2021, conținutul măsurii preventive a arestului la domiciliu a fost extins, prin art. 43 alin. 3 din Legea nr. 146/2021 fiind introduse obligații suplimentare, ce pot fi impuse de inculpatului, fără a fi obligatorie vreuna dintre acestea. Astfel, instanța poate dispune ca inculpatul aflat sub arest la domiciliu:

- să poarte permanent un dispozitiv electronic de supraveghere
- să nu revină în locuința familiei, să nu se apropie de persoana vătămată sau de membrii familiei acesteia, de alți participanți la comiterea infracțiunii, de martori ori experți sau de alte persoane anume desemnate de organul judiciar și să nu comunice cu acestea direct sau indirect, pe nicio cale;
- să nu exercite profesia, meseria sau să nu desfășoare activitatea în exercitarea căreia a săvârșit fapta;
- să comunice periodic informații relevante despre mijloacele sale de existență;
- să se supună unor măsuri de control, îngrijire sau tratament medical, în special în scopul dezintoxicării;

- să nu participe la manifestări sportive sau culturale ori la alte adunări publice;
- să nu conducă vehicule anume stabilite de organul judiciar.
- să nu dețină, să nu folosească și să nu poarte arme;
- să nu emită cecuri.

La o scurtă analiză a acestor obligații facultative, se poate observa că sunt similare cu cele pe care organul judiciar le poate impune unui inculpat față de care dispune măsura preventivă neprivativă de libertate a controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune.

Executarea măsurii preventive a arestului la domiciliu

Imobilul în care se execută arestul la domiciliu

Sediul principal al materiei în ceea ce privește executarea arestului la domiciliu îl constituie dispozițiile art. 124-133 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal. La aceasta se adaugă Regulamentul de punere în aplicare a Legii nr. 254/2013 și Dispoziția Inspectorului General al Poliției Române nr. 9 din 10.02.2014, completată prin Dispoziția nr. 47 din 02.06.2021.

Arestul la domiciliu se execută în imobilul în care locuiește inculpatul. Noțiunea de “imobil” are un sens autonom în dreptul procesual penal, fiind diferită de cea din dreptul civil, respectiv locuința inculpatului, încăperea, dependința sau locul împrejmuit ținând de acestea (potrivit art. 126 din Legea nr. 254/2013).

Obligația inculpatului este e a se deplasa de îndată la imobilul în care s-a stabilit de către instanță să execute arestul la domiciliu.

Deși legea nu prevede în mod expres, apreciem că în situația în care măsura preventivă a arestului la domiciliu se execută într-o altă locuință decât cea proprietatea inculpatului este necesar, a priori, acordului proprietarului și/sau a persoanelor care locuiesc acolo. Aceasta pentru a se evita situațiile în care respectivele persoane nu îi permit inculpatului executarea măsurii la adresa respectivă. Astfel, într-un dosar, inculpatului i-a fost înlocuită măsura arestării preventive cu măsura arestului la domiciliu, care urma a fi executat la locuința concubinei sale, unde locuise anterior arestării. Însă, la momentul prezentării la respectivul imobil, părinții concubinei, proprietarii locuinței, nu i-au permis accesul, fiind necesară înlocuirea imobilului unde va executa măsura arestului la domiciliu¹.

Deopotrivă, este necesar ca instanța să verifice și să dispună ca executarea arestului să se efectueze la adresa la care inculpatul locuiește efectiv, chiar fără forme legale, și nu la domiciliul din cartea de identitate. În situațiile în care s-a dispus în acest sens, inculpatul a formulat cerere de schimbare a locului unde se execută măsura, fiind pe cale separată, fie chiar în contestație, atunci când măsura a fost dispusă de judecătorul/instanța de prim grad jurisdicțional.

Cu titlu de exemplu menționăm încheierea din 29.06.2016 a Judecătorei Ploiești, prin care s-a admis cererea inculpatei și s-a dispus schimbarea domiciliului din cartea de identitate la care

¹ Încheierea din 21.01.2017 a Judecătorei Brașov, pronunțată în dosarul nr. 29628/197/2016/a3, www.rejust.ro

s-a stabilit executarea arestului la domiciliu cu domiciliul efectiv, locuința în care inculpata locuia de mai bine de 6 ani.

În numeroase cazuri, practica judiciară se confruntă cu cereri privind schimbarea imobilului în care se execută măsura arestului la domiciliu, invocându-se aspecte de ordin personal ale inculpaților, mai ales atunci când măsura preventivă se întinde pe o perioadă mai mare de timp. În acest context se poate pune problema inclusiv a unui abuz procesual al inculpatului, care poate să-și exercite acest drept cu rea-credință.

În acest sens, exemplificăm printr-un dosar aflat în apel², în care inculpații se aflau de mai multe luni în arest la domiciliu. Unul dintre aceștia a formulat cereri repetate de schimbare a locuinței în care executa măsura preventivă, invocând diverse motive: mai întâi, întrucât urmau Sărbătorile Pascale, a solicitat permisiunea de a executa măsura la adresa de domiciliu a părinților săi, pentru a-i ajuta pe aceștia, însă după aproximativ 2 luni, la următorul termen de judecată a solicitat încuviințarea mutării înapoi la domiciliul unde locuia în fapt cu concubina sa. Un alt inculpat, a solicitat să i se permită să execute măsura la imobilul unde concubina sa locuia în chirie, pentru a avea grijă de copilul lor, cât aceasta se afla la muncă. După puțin timp însă, aproximativ două săptămâni, a formulat o nouă cerere prin care a solicitat încuviințarea executării măsurii preventive la adresa anterioară. În motivare, a arătat că vecinii concubinei, aceasta locuind într-un bloc de apartamente, s-au arătat nemulțumiți de vizitele efectuate de poliție, atât ziua, cât și noaptea, l-au anunțat pe proprietarul imobilului, care i-a pus în vedere concubinei fie ca inculpatul să plece, fie împreună să-și găsească o altă locuință, întrucât îi va rezilia contractul de închiriere. În toate situații, instanța de apel a încuviințat cererile, apreciind că sunt justificate, însă totuși se pune problema în astfel de situații dacă inculpații nu își aleg, în acest mod, locul unde să execute măsura preventivă a arestului la domiciliu.

Organele însărcinate cu supravegherea obligațiilor ce formează conținutul măsurii arestului la domiciliu

Pentru punerea în executare a arestului la domiciliu, copia încheierii judecătorului de drepturi și libertăți, a judecătorului de cameră preliminară sau a instanței de judecată prin care s-a luat măsura se comunică, de îndată, inculpatului și instituției, organului sau autorității desemnate cu supravegherea sa, organului de poliție în a cărei circumscripție locuiește acesta, serviciului public comunitar de evidență a persoanelor și organelor de frontieră (art. 221 alin. 8 Cod procedură penală).

În continuare, în alin. 9, se prevede că instituția, organul sau autoritatea desemnate de organul judiciar care a dispus arestul la domiciliu verifică periodic respectarea măsurii și a obligațiilor de către inculpat, iar în cazul în care constată încălcări ale acestora, sesizează de îndată procurorul, în cursul urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară, sau instanța de judecată, în cursul judecății.

Modalitatea în care se exercită în concret supravegherea inculpatului aflat în arest la domiciliu este prevăzută în dispozițiile art. 129 din Legea nr. 254/2013, care reglementează

² Curtea de Apel Brașov, dosare asociate dosarului penal nr. 26924/197/2023.

atribuțiile pe care le are în acest sens organul desemnat cu supravegherea. Astfel, acesta trebuie să se deplaseze de îndată la locuința inculpatului, să îl legitimeze și să identifice persoanele cu care acesta locuiește în mod obișnuit sau care se află în îngrijirea sa și va încheia un proces-verbal. În continuare, va întocmi un program ce cuprinde modul de executare a măsurii și obligațiile pe care inculpatul trebuie să le respecte pe durata măsurii.

Pentru verificarea acestor măsuri, dar mai ales a obligației principale ce caracterizează conținutul măsurii preventive, organul însărcinat cu supraveghere va efectua vizite inopinate la locuința inculpatului, atât ziua, cât și noaptea, perioada dintre două vizite neputând fi mai mare de 2 zile calendaristice. Atunci când inculpatului i se permite părăsirea domiciliului, tot acest organ de supraveghere va stabili condițiile de deplasare și itinerariul pe care trebuie să îl urmeze inculpatul.

Obligațiile menționate de Legea nr. 254/2013 sunt prevăzute și în Dispoziția Inspectorului General al Poliției Române nr. 9 din 10.02.2014, completată prin Dispoziția nr. 47 din 02.06.2021, care detaliază atribuțiile polițistului desemnat cu supravegherea. Astfel, acesta întocmește un dosar de supraveghere privind inculpatul aflat în arest la domiciliu, în care va include toate verificările pe care le va realiza și pentru care va întocmi procese-verbale.

În cazul în care inculpatul are obligația de a nu intra în legătură cu anumite persoane, organul de supraveghere identifică și contactează persoanele care ar putea furniza informații relevante despre o eventuală neîndeplinire a obligației.

De asemenea, pentru verificarea respectării măsurilor și a obligațiilor de către persoana supravegheată, polițistul desemnat efectuează, periodic ori la sesizare, vizite inopinate, în orice moment al zilei, la locuința inculpatului; în acest sens în dispoziție se prevede că trebuie efectuate săptămânal cel puțin 3 vizite inopinate la ore diferite, polițistul având dreptul de a pătrunde în interiorul domiciliului fără învoirea inculpatului sau a persoanelor care locuiesc împreună cu acesta.

Deopotrivă, atunci când inculpatului i se permite de către judecător sau instanță să părăsească locuința în care execută arestul la domiciliu, tot organului desemnat cu supravegherea îi revine obligația de a stabili itinerariul de deplasare, regulile ce trebuie respectate pe parcursul deplasării, mijloacele de transport ce pot fi folosite, precum și perioada de timp în care itinerarul trebuie parcurs (inclusiv un itinerariu de rezervă).

Când constată nerespectarea cu rea-credință a măsurii și a obligațiilor impuse inculpatului, organul desemnat cu supravegherea acestuia întocmește o sesizare motivată pe care o înaintează, de îndată, procurorului, judecătorului de cameră preliminară sau instanței de judecată.

Părăsirea imobilului de către inculpatul aflat în arest la domiciliu

Potrivit dispozițiilor legale, art. 221 alin. 5 Cod procedură penală, inculpatul poate părăsi imobilul pentru a prezenta în fața organelor judiciare, la chemarea acestora.

În cazuri urgente, pentru motive bine întemeiate, inculpatul poate părăsi imobilul fără permisiunea judecătorului de drepturi și libertăți, a judecătorului de cameră preliminară sau a

instanței, pe durata de timp strict necesară, informând autoritatea care exercită supravegherea și organul judiciar.

Codul de procedură penală nu definește acești termeni: cazuri urgente, motive întemeiate. O definiție o regăsim însă în dispozițiile art. 127 din Legea nr. 254/2013, potrivit căreia este considerat un caz urgent, când inculpatul a părăsit domiciliul pentru:

- A) a salva de la un pericol imediat viața, integritatea corporală sau sănătatea sa ori a altei persoane
- B) a salva de la un pericol imediat un bun important al său ori al altei persoane
- C) a salva de la un pericol imediat sau un interes general.

Prima verificare este realizată de polițistul desemnat cu supravegherea inculpatului, care are obligația, atunci când se sesizează sau este sesizat cu privire la părăsirea fără permisiune de către persoana supravegheată a imobilului, să verifice situația de fapt reclamată și temeinicia motivelor invocate de persoana supravegheată pentru părăsirea imobilului. Dacă constată că motivele prezentate nu sunt întemeiate, va sesiza procurorul sau judecătorul ori instanța în fața căreia se află cauza la acel moment. Astfel, analiza cazurilor urgente, respectiv existența unor motive întemeiate pentru părăsirea locuinței de către inculpatul aflat în arest la domiciliu, revine judecătorului sau instanței în fața căreia se află cauza.

Părăsirea locuinței de către inculpatul aflat în arest la domiciliu, fără încuviințarea organului judiciar - situații practice

Înlocuirea măsurii arestului la domiciliu cu măsura arestării preventive

Inculpatul a părăsit fără încuviințarea organului competent imobilul stabilit pentru executarea măsurii preventive a arestului la domiciliu, fiind depistat de către organele de poliție în dreptul altui imobil³. În declarația dată, a arătat că a părăsit imobilul pentru a se „recrea”, fiind tensionat din cauza unor discuții contradictorii avută cu unii membri ai familiei sale. Mama sa a declarat însă că, la un moment dat, fiul său i-a spus că va ieși din imobil pentru a fuma o țigară. În acest context, i-a solicitat să nu părăsească imobilul, însă inculpatul nu a ascultat-o și a ieșit afară din locuință și din bloc, împreună cu prietena sa și fratele său mai mic. Astfel, ea a apelat telefonic Secția 2 de Poliție. S-a apreciat de către instanța de judecată că inculpatul a ignorat atât dispozițiile legale, pe care a menționat că le cunoștea, fiindu-i aduse la cunoștință de reprezentanții Serviciului de Supravegheri Judiciare, precum și consecințele la care se expuse în situația încălcării obligației de a nu părăsi domiciliu în care trebuia să execute măsura preventivă, precum și rugămințile mamei sale, care i-a reamintit că nu are voie să plece din locuință.

Într-o altă speță, inculpata nu a fost găsită la domiciliu de echipajul de poliție. Martorii identificați la fața locului, au învederat că aceasta a plecat de la domiciliu, în jurul orei 11:30, imediat după ce a fost vizitată de organele de poliție, în verificarea respectării măsurii preventive. Echipajul care s-a deplasat la adresă, a încercat să o contacteze pe inculpată, pe numărul de telefon aflat în evidența Compartimentului de supravegheri judiciare, însă aceasta nu a răspuns. Instanța

³ Sentința penală nr. 1272 din data de 23.08.2024 pronunțată de Judecătoria Brașov, www.rejust.ro.

de apel, în fața căreia se afla la acel moment cauza, a dispus înlocuirea arestului la domiciliu cu arestarea preventivă, reținând reaua-credință a inculpatei și lipsa unui motiv întemeiat pentru a părăsi locuința fără încuviințarea organelor judiciare.⁴

În acest tip de cauze, apreciem că pe lângă verificarea motivelor care au determinat părăsirea imobilului în care se execută măsura preventivă a arestului la domiciliu, pentru a putea aprecia asupra relei-credințe a inculpatului, instanțele sunt datorate să verifice și condițiile prevăzute de lege pentru dispunerea măsurii arestării preventive, întrucât dispozițiile art. 221 alin. 11 Cod procedură penală menționează că o asemenea înlocuire, determinată de încălcarea cu rea-credință de către inculpat a măsurii arestului la domiciliu sau a obligațiilor care îi revoi ori existența unei suspiciuni rezonabile privind săvârșirea cu intenție a unei noi infracțiuni pentru care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva sa, poate fi dispusă în condițiile prevăzute de lege.

Procedura de înlocuire a măsurii arestului la domiciliu pentru părăsirea acestuia versus infracțiunea de evadare

Inculpatul a fost depistat în timp ce se deplasa cu autobuzul pe ruta Cristian-Brașov, încălcând dispozițiile Încheierii nr. 272/10.11.2022 a Tribunalului Brașov, prin care s-a dispus luarea față de acesta a măsurii arestului la domiciliu. În declarația dată, inculpatul a recunoscut că a părăsit domiciliul său deși se afla în arest la domiciliu, arătând că dorea să își procure alimente din mun. Brașov și nu a anunțat organele de poliție, întrucât nu mai avea credit pe cartela telefonului mobil. În dosarul în care se afla sub puterea arestului la domiciliu, a fost sesizată instanța cu cerere de înlocuire a acestei măsuri cu măsura arestării preventive, cerere respinsă prin încheierea nr. 440/29.11.2022 pronunțată de Tribunalul Brașov, secția penală.

Ulterior, într-un alt dosar, inculpatul a fost trimis în judecată pentru comiterea infracțiunii de evadare, prevăzută de art. 285 alin. 1 Cod penal.

Investită cu soluționarea acestuia, prima instanță a reținut relevante considerentele încheierii nr. 440/29.11.2022 a Tribunalului Brașov, pronunțate în analiza sesizării făcută de organele de poliție, privind încălcarea arestului la domiciliu, care a apreciat la acel moment că nu s-a făcut dovada dincolo de orice dubiu rezonabil că inculpatul a încălcat cu rea-credință obligația de a nu părăsi domiciliul, câtă vreme acesta a precizat că intenționa să meargă în Brașov pentru a se aproviziona cu alimente, neavând nici un ajutor în acest sens și nici credit la telefon, aspect confirmat și de avocatul care îl reprezenta.

În consecință, s-a dispus achitarea inculpatului pentru comiterea infracțiunii de evadare, prevăzută de art. 285 alin. 1 și 3 lit. c) Cod penal, în temeiul art. 16 alin. 1 lit. d teza I Cod procedură penală - există o cauză justificativă.

Apelul formulat de Ministerul Public a fost însă admis, instanța de control judiciar arătând că inculpatul a comis fapta cu vinovăție, sub forma intenției indirecte, dar și că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 221 alin. 7 Cod procedură penală - nu a existat un motiv întemeiat pentru părăsirea urgentă a domiciliului și inculpatul nu a înștiințat organul de supraveghere.

⁴ Încheierea din 23.01.2024 a Curții de Apel Brașov, pronunțată în dosarul nr., www.rejust.ro.

Totodată, a opinat că nu se bucură de putere de lucru judecat în cadrul analizei pe fond a acuzației aduse inculpatului cu privire la comiterea infracțiunii de evadare considerentele reținute de Tribunal, întrucât aspectele statuate în cadrul încheierii la care prima instanță s-a raportat au vizat chestiuni analizate în cadrul procesual restrâns al regimului juridic al măsurilor preventive, într-o procedură ce s-a subscris stabilirii caracterului necesar și proporțional al măsurilor preventive.⁵

Deși în doctrină a fost exprimat și un punct de vedere contrar⁶, apreciem că soluția instanței de apel este una corectă, întrucât pentru părăsirea nejustificată a imobilului în care se execută arestul la domiciliu se poate dispune atât înlocuirea cu măsura arestării preventive, în dosarul respectiv, cât și constituirea unuia nou, în care să se efectueze cercetări pentru infracțiunea de evadare, textul de la art. 285 Cod penal făcând referire la “evadarea din starea legală de reținere sau de deținere” fără diferențe dacă aceasta vizează arestarea preventivă sau arestul la domiciliu, ambele fiind măsuri preventive privative de libertate.

Permisiiuni acordate inculpatului aflat în arest la domiciliu de judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată pentru părăsirea locuinței - situații practice

Potrivit art. 221 alin. 6 Cod procedură penală, la cererea scrisă și motivată a inculpatului, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată poate să-i permită inculpatului părăsirea domiciliului pentru ca acesta: să se prezinte la locul de muncă, să se prezinte la cursuri de învățământ sau de pregătire profesională ori la alte activități similare, pentru procurarea mijloacelor esențiale de subzistență, precum și în alte situații temeinic justificate, pentru o perioadă de timp, dacă acest lucru este necesar pentru realizarea unor drepturi ori interese legitime ale inculpatului.

Apreciem că o astfel de permisiune reprezintă în fapt doar o vocație a inculpatului și nu un drept al acestuia, deoarece încuviințarea unei asemenea cereri este supusă aprecierii organelor judiciare, care, în situația admiterii trebuie să menționeze în minută, în mod obligatoriu, perioada de timp și locul de muncă/instituția de învățământ/unitate sanitară etc. (art. 221 alin. 6 ind. 1 Cod procedură penală).

Examinând temeiurile prevăzute de lege, putem împărți aceste permisiuni în două categorii: permisiuni pe durată scurtă de timp și permisiuni pe durată mai lungă de timp.

Permisiiuni acordate pe durată scurtă de timp

Apreciem că intră în această categorie permisiunea părăsirii domiciliului de către inculpat pentru procurarea mijloacelor esențiale de subzistență. Astfel, instanța a încuviințat ca inculpatul să se deplaseze la cumpărături înainte de sărbătorile pascale. O astfel de cerere poate fi însă

⁵ Sentința penală nr. 513 din 05.04.2024 pronunțată de Judecătoria Brașov, definitivă prin decizia penală nr. 633/Ap din 03.09.2025 a Curții de Apel Brașov.

⁶ Ruxandra Dinu, Măsura preventivă a arestului la domiciliu – prezentare și particularități, Revista Universul Juridic.ro <https://www.universuljuridic.ro/masura-preventiva-a-arestului-la-domiciliu-prezentare-si-particularitati/2/>.

respinsă motivat de faptul că alți membri ai familiei care locuiesc sau nu cu inculpatul pot asigura susținerea materială a acestuia.

Tot în această categorie intră și permisiunea inculpatului de a părăsi locuința în care execută arestul la domiciliu pentru a se prezenta la starea civilă, în vederea căsătoriei civile⁷ sau pentru a participa la botezul nepoatei sale (în acest caz, instanța a încuviințat ca inculpatul să fie prezent la biserică, nu însă și la petrecerea de botez).⁸

Practica judiciară se confruntă destul de des cu cereri din partea inculpaților aflați în arest la domiciliu de a li se permite părăsirea acestuia pentru a se prezenta la unități medicale, fie pentru efectuarea unor controale medicale periodice, fie pentru unele determinate de afecțiuni noi.

Apreciem că acestea trebuie analizate cu atenție, întrucât nu este suficient ca inculpatul să prezinte dovada unei programări online făcute la o astfel de unitate, ce poate oricând fi anulată, ci trebuie să facă dovada necesității respectivei investigații sau control (printr-un alt act emis de un medic), întrucât dacă este vorba de o urgență, poate părăsi domiciliul fără încuviințarea organului judiciar, doar încunoștințându-l pe acesta.

Pot fi acordate permisiuni de părăsire a locuinței în care se execută măsura arestului la domiciliu, chiar cu caracter de continuitate, mai multe zile la rând, însă pentru perioade scurte de timp, în vederea realizării unor munci gospodărești. Astfel, într-o speță⁹, inculpatul a solicitat încuviințarea părăsirii temporare a domiciliului, în considerarea necesității desfășurării activităților la o minifermă de porci cu 35 de capete pe care o deține de aproximativ 6 luni, pe un teren situat vizavi de adresa unde locuiește și execută măsura arestului la domiciliu, mai exact la 8 metri distanță de poarta casei sale, grajdul aflându-se la aproximativ 40 de metri de la marginea terenului.

Cererea a fost admisă, cu motivarea că inculpatul se află într-o situație justificată, părăsirea domiciliului fiind necesară pentru realizarea unei activități similare celei de muncă, această activitate fiind o sursă de procurare a mijloacelor esențiale de existență pentru inculpat și familia sa. Totodată, activitățile pentru care inculpatul a solicitat permisiunea de a părăsi domiciliu au o durată de doar două ore (o oră dimineața și o oră seara) și s-ar desfășura într-o singură locație, situată foarte aproape de imobilul unde inculpatul a fost plasat în arest, astfel încât prin desfășurarea acestora măsura arestului la domiciliu nu ar fi golită de conținut.

În practica judiciară se observă însă și o forțare a interpretării situațiilor justificate la care se referă dispozițiile art. 221 alin. 7 Cod procedură penală. Astfel, instanțele sunt sesizate cu cereri în care se invocă motive mai mult sau mai puțin întemeiate: spre exemplu, un inculpat a solicitat să i se permită părăsirea locuinței în fiecare zi, la ora 8.00 dimineață, pentru a duce gunoiul din apartament, în timp ce un altul a arătat că nu mai suportă să stea în arest la domiciliu, ci dorește să meargă cu colegii la Mall, la o cafea.

Toate aceste cauze trebuie analizate cu atenție de către organele judiciare, pentru a nu crea premisele unor eludări a conținutului măsurii preventive, soluțiile fiind unele particulare, neexistând criterii clare pentru admiterea ori respingerea unor astfel de cereri.

⁷ Încheierea din 11.09.2025 pronunțată de Curtea de Apel Brașov în dosarul nr. 26924/197/2023/a31, www.rejust.ro.

⁸ Încheierea din 20.05.2025 pronunțată de Curtea de Apel Brașov în dosarul nr. 740/293/2024/a15, www.rejust.ro.

⁹ Încheierea nr. 11/JDL din 13.06.2025 pronunțată de Tribunalului Covasna, definitivă prin încheierea nr. 103/CC/U din 18.06.2025 a Curții de apel Brașov.

Permisii acordate pe durată mai lungă de timp

Uneori, exercitarea unor drepturi, cum este dreptul la educație sau dreptul la muncă, prin amploarea și consecințele lor, nu poate fi suplinită în totalitate prin alte mijloace sau prin contribuția altor persoane, astfel încât poate constitui temei pentru a deroga de la regimul arestului la domiciliu, sens în care legiuitorul a permis posibilitatea părăsirii locuinței în care se execută măsura preventivă pentru realizarea acestor drepturi.

În practica judiciară se întâlnesc destul de multe dosare în care instanțele încuviințează inculpaților părăsirea imobilului în care execută măsura arestului la domiciliu pentru a se deplasa la locul de muncă sau la unitatea de învățământ pe care o frecventează. Vom exemplifica în continuare dosar prin câteva exemple.

Astfel, într-o speță, a fost admisă cererea inculpatului și s-a încuviințat ca acesta să părăsească domiciliul în care execută măsura preventivă a arestului la domiciliu, pentru a se deplasa la locul de muncă, începând cu data de 19 martie 2025, conform planificării întocmite de angajator privind programul de muncă, care se desfășoară în baza contractului individual de muncă nr. 444 din 25.01.2022, cu norma de 8 ore/zi, încheiat pe durată nedeterminată, în intervalul orar 8:00-20:00, în ture.¹⁰

Într-o altă cauză, inculpatul a solicitat încuviințarea părăsirii domiciliului în vederea exercitării atribuțiilor de administrator al societăților comerciale, potrivit următorului program: a) 08:00-09:00: deplasare la restaurantul Follies, situat în Sfântu Gheorghe, Str. Kos Karoly nr. 30, pentru activități administrative la Red Follies SRL (Pizzeria Jerry, Pizza Americana, Restaurantul Follies); b) 09:00-10:00: deplasare la serele societății Bio Gruit Follies SRL, situate în zona Stației de Epurare, fără număr; c) 10:00-14:00: activitate la birourile societăților situate în Sfântu Gheorghe, Str. 1 Decembrie 1918 nr. 45, et. 1, biroul 2A; d) 14:00-15:00: întoarcere la serele Bio Fruit Follies; e) 15:00-16:00: întoarcere la restaurantul Follies pentru încheierea programului administrativ; f) după ora 16:00: revenirea la domiciliu.

Judecătorii de drepturi și libertăți au respins această cerere, arătând că admiterea solicitării inculpatului ar echivala cu lipsirea de conținut a măsurii arestului la domiciliu, prin prisma duratei îndelungate pe parcursul căreia acesta a solicitat permisiunea părăsirii domiciliului, de opt ore, respectiv între orele 08:00 și 16:00. Mai mult, ultimul punct din cererea inculpatului menționează „după ora 16:00: revenirea la domiciliu”, însă după ora 16:00 poate însemna oricând până la finalul zilei. În plus, s-a motivat că supravegherea activității societăților se poate realiza și de la domiciliu, existând posibilitatea ca alți angajați sau contabilii societăților să îi aducă acasă actele necesare a fi semnate (de exemplu contracte ori declarații fiscale) și să le depună ulterior la organele abilitate în urma împuternicirii lor în acest sens de către inculpat, iar activitatea firmelor poate fi coordonată și de la domiciliu, prin telefon, inculpatul nedovedind că este imperios necesară prezența sa fizică la sediile persoanelor juridice respective¹¹.

¹⁰ Încheierea din data de 27.01.2025 pronunțată în dosarul nr. 740/293/2024/a11 al Judecătoriei Rupea, www.rejust.ro.

¹¹ Încheierea nr. 9/JDL din 05.06.2025 pronunțată de Tribunalul Covasna, definitivă prin încheierea nr. 97/CC/U din 10.06.2025 a Curții de apel Brașov, www.rejust.ro.

În alte cauze s-a permis inculpaților, minori, să urmeze cursurile școlare, de 6 ore zilnic sau, chiar la momentul la care s-a dispus înlocuirea măsurii arestării preventive cu măsura arestului la domiciliu, li s-a impus această obligație, de a urma cursurile unităților de învățământ la care erau înscriși, apreciindu-se că este în favoarea lor continuarea și finalizarea școlii.

Concluzii

Analizând dispozițiile legale ce reglementează măsura preventivă a arestului la domiciliu, precum și practica judiciară în materie, apreciem că inculpatul trebuie să beneficieze de permisiunea de a părăsi domiciliul în care execută măsura preventivă privativă de libertate a arestului la domiciliu, doar în cazuri bine justificate, pe perioade limitate de timp, și pe o durată cât mai scurtă.

Motivele invocate în susținerea unor astfel de cereri trebuie dovedite în concret și trebuie analizate, de la caz la caz, o atenție deosebită vizând existența riscului reluării cercului relațional infracțional și punerea în pericol a ordinii publice – dacă inculpatul se poate întâlni cu persoana vătămată și/sau membrii familiei acesteia (când există o interdicție în acest sens) ori dacă poate relua legătura cu posibili furnizori de substanțe psihoactive etc.

Se pune însă întrebarea dacă în situațiile în care se solicită și se încuviințează părăsirea pentru 8-10 ore a locuinței, zilnic în cursul săptămânii, pentru prezentarea la locul de muncă sau la unitatea de învățământ, se mai poate vorbi despre caracterul privativ de libertate al măsurii arestului la domiciliu, întrucât de esența acesteia este ca inculpatul să nu părăsească imobilul.

Dacă traseul până la locul de muncă/unitate școlară necesită mai mult timp se ajunge practic ca doar noaptea inculpatul să o petreacă în domiciliu, asemănător unei persoane ce nu face obiectul unei măsuri preventive privative de libertate.

În aceste condiții, în care spre exemplu, inculpatul desfășoară o viață aproape de cea dinaintea instituirii măsurii preventive - se mai justifică deducerea privării de libertate din pedeapsa finală?

Deopotrivă, mai există diferențe notabile între măsura preventivă a arestului la domiciliu și cea neprivativă de libertate a controlului judiciar?

Apreciem că, deși răspunsurile sunt unele individuale pentru fiecare cauză în parte, instanțele trebuie să analizeze cu mare atenție astfel de solicitări și, dacă le apreciază întemeiate, spre exemplu în situațiile în care este necesar ca inculpatul să urmeze cursurile unei unități de învățământ sau să desfășoare activități lucrative pe un program normal de muncă, să se orienteze mai bine spre înlocuirea arestului la domiciliu cu măsura controlului judiciar .

În acest sens, ca argumente, avem în vedere că obligațiile care pot fi impuse în cadrul celor două măsuri preventive sunt similare, iar prin părăsirea domiciliului aprox. 10 ore/zi (dacă se ia în calcul un program normal de muncă la care se adaugă și timpul necesar deplasării la și de la locul de muncă), măsura arestului la domiciliu devine în concret lipsită de conținutul ce o caracterizează, însă la final, inculpatul beneficiază de deducerea întregii perioade petrecute în arest la domiciliu.

Referințe bibliografice

- Încheierea din 21.01.2017 a Judecătoriei Brașov, pronunțată în dosarul nr. 29628/197/2016/a3, www.rejust.ro
- Curtea de Apel Brașov, dosare asociate dosarului penal nr. 26924/197/2023.
- Sentința penală nr. 1272 din data de 23.08.2024 pronunțată de Judecătoria Brașov, www.rejust.ro.
- Încheierea din 23.01.2024 a Curții de Apel Brașov, pronunțată în dosarul nr., www.rejust.ro.
- Sentința penală nr. 513 din 05.04.2024 pronunțată de Judecătoria Brașov, definitivă prin decizia penală nr. 633/Ap din 03.09.2025 a Curții de Apel Brașov.
- Ruxandra Dinu, Măsura preventivă a arestului la domiciliu – prezentare și particularități, Revista Universul Juridic.ro <https://www.universuljuridic.ro/masura-preventiva-a-arestului-la-domiciliu-prezentare-si-particularitati/2/>.
- Încheierea din 11.09.2025 pronunțată de Curtea de Apel Brașov în dosarul nr. 26924/197/2023/a31, www.rejust.ro.
- Încheierea din 20.05.2025 pronunțată de Curtea de Apel Brașov în dosarul nr. 740/293/2024/a15, www.rejust.ro.
- Încheierea nr. 11/JDL din 13.06.2025 pronunțată de Tribunalului Covasna, definitivă prin încheierea nr. 103/CC/U din 18.06.2025 a Curții de apel Brașov.
- Încheierea din data de 27.01.2025 pronunțată în dosarul nr. 740/293/2024/a11 al Judecătoriei Rupea, www.rejust.ro.
- Încheierea nr. 9/JDL din 05.06.2025 pronunțată de Tribunalului Covasna, definitivă prin încheierea nr. 97/CC/U din 10.06.2025 a Curții de apel Brașov, www.rejust.ro.